

vist ogsaa drejede sig om Folketingsparlamentarismen, og hvor Venstre stod paa den ene Side og Højre paa den anden Side. Men jeg skal her tillade mig at gøre opmærksom paa, at Kampen drejede sig ikke om Parlamentarismens Idé eller Parlamentarisme i Almindelighed, men om en ganske bestemt Façon at gennemføre den paa, nemlig den, som blev iværksat af Venstre under Ledelse af Berg. Jeg skal ikke repetere den Tids Historie, de Herrer kende den lige saa godt som jeg. Der er to Maader at gennemføre noget saadant paa, og de ligne i høj Grad de to Metoder, som bleve brugte af de to Konkurrenter i den gamle kendte Fortælling mellem Solen og Stormen, der væddede om, hvem der først kunde faa Frakken af Vandringsmanden. De vide alle, at hvad der mislykkedes for Stormen, lykkedes for Solen. Den Vej, Venstre valgte i den lange politiske Kamp, var Stormens Vej, Finanslovnægtelser og andre aggressive Skridt, hvorved man søgte at tiltrodse sig eller tiltinge sig den Statskik, at Folketinget blev det herskende, navnlig det, som bestemte Ministeriets Sammensætning, og det er bekendt, hvordan de, der bar Frakken, knappede den ene Knap til efter den anden under Stormen. En Knap hed Kongens Ret, og en anden hed Landstingets Ligeberettigelse, og de brugte Spænder i Retning af provisoriske Finanslove og meget andet. Resultatet var, at det ikke lykkedes Stormen at faa Frakken af Manden, og da man sluttede Forliget, blev Frakken siddende. Den anden Metode er den, som jeg har tænkt mig maatte anvendes, hvis det skulde være muligt at virkeliggøre Idealet, Parlamentarismen, saaledes, som det faktisk er sket i England. Og det er ganske naturligt, at man ønsker det. Vi have faaet en fri Forfatning og af hvilken anden Grund vel end den, at Folket skulde have Selvstyre, selv deltage eller føre an i Ledelsen af sin Skæbne. Det forudsætter, at Folket vælger de dygtigste Mænd ind paa Rigsdagen, og naar disse sidde der, maa det antages at være en naturlig Følge, at deres Duelighed og Dygtighed komme til at gøre sig gældende. Jo stærkere de udfolde den ved deres Arbejde og Fædrelandssind, desto stærkere gøre de sig gældende, saa at man ad den Vej naar frem til Parlamentarismen, ad Solens Vej, ikke ad Stormens. Jeg skal ikke udføre Billedet videre, men nøjes med at sige, at Kampen mellem de to Systemer endte ved Forliget, da kom man paa det rene med, at

de Stormmanøvrer, man havde brugt, maatte opgives.

Jeg husker en Dag, da jeg stod i mit daværende Hjem i Vendsyssel, at jeg gik ud til et politisk Møde i Hjørring Plantage, hvor afdøde Harald Holm skulde tale. Da han begyndte paa sin Tale, lyttede jeg opmærksomt dertil, thi det var forandrede Signaler, der lød; han sagde: Protester due ikke, den Vej maa vi opgive, nu maa vi gaa den Vej, at vi skulle skaffe os Magten franeden i Sogneraad og Amsraad og derfra op til Rigsdagen; vi maa arbejde os frem gennem alle disse Trin. Saa sagde jeg til mig selv: Den Arbejdsmetode kan partimæssig set blive nok saa farlig for Højre som den foregaaende, men det er den rigtige. Nu maa det erkendes, at den Del af vor konstitutionelle Udvikling — vi ere jo endnu et ungt Folk i saa Henseende —, at denne vor konstitutionelle Barndom har baaret sin Frugt. Hvis det ærede Medlem fra Æbeltoft (N. Neergaard) havde talt den Gang, vilde han have sagt ligesom forleden, at det var den politiske Pædagogik, der virkede. Det var i Begyndelsen af Halvfemserne, og det var denne Erkendelse, som førte til Forliget.

Selv om en eller anden af dem, som sluttede Forliget, skulde finde paa at sige: Ja, men vi erkendte ikke, at vi opgav vort Standpunkt til Parlamentarismen ved Forliget, det kan ikke paavises, vil jeg dog slutte disse Betragtninger med at gøre opmærksom paa, at ikke alene endte den politiske Kamp, Kampen mellem Højre og Venstre, med, at disse Partier lagde Protestpolitikken til Side og begyndte paa Arbejdspolitikken, men det endte endogsaa dermed for det Partis Vedkommende, som antoges at skulle styrte Forliget, nemlig Reformpartiet. Det endte dermed i denne Rigsdagsamling, som var saa rig paa interessante Episoder, det var Samlingen 1895—96, efter det første Valg efter Forliget. Da Reformpartiet kom ind med det store Fler-tal, og da man fra mange Sider kunde vente saa meget slemt, saaledes som man nu har ventet det af den radikale Regering, opførte Reformpartiet sig ligesom denne, langt mere ædrueligt og maadeholdent, end mange Folk havde ventet. Og naar man sad i Salen den Gang, tror jeg, at man let kunde spore, at det, Reformpartiet den Gang gjorde, var, at det ønskede at duelliggøre sig til at indtage Ministerpladserne. Det er jo en Ting, der er fuldt ud hæderlig, saa jeg skal ikke paa nogen Maade bebrejde dem det, tværtimod;